

הגמרא ממשיכה לעסוק בדיני אמירה בקידושין. בסוגיות במסכת גיטין (מא-מג) ראינו שיש מושג של חצי עבד וחצי בן חורין, הגמרא שלנו מבררת האם קידושין על חצי מהאדם תופסים או לא? וכך מובא שם (ז.ז):

אמר רבא: התקדשי לי לחצי - מקודשת, חציץ מקודשת לי - אינה מקודשת.

איש שמקדש אשה ואומר לה התקדשי לי לחצי ממני היא יכולה להתקדש, אך אם ינסה לקדש רק חצי מהאשה היא לא תוכל להתקדש. ושואל אביי את רבא מדוע? וכך מובא בהמשך (שם):

אמר ליה אביי לרבא: מאי שנא חציץ מקודשת לי דאינה מקודשת? אשה אמר רחמנא - ולא חצי אשה, ה"נ איש אמר רחמנא - ולא חצי איש! א"ל: הכי השתא, התם איתתא לבי תרי לא חזיא, אלא גברא מי לא חזי לבי תרי? וה"ק לה, דאי בעינא למינסב אחריתי נסיבנא.

כלומר, התורה אמרה כי יקח.. אשה, ולא חצי אשה. אך אביי מקשה שהרי התורה אמרה גם כי יקח איש ולא חצי איש! עונה רבא, שאשה לא יכולה להינשא לשני אנשים, מה שיש בן אצל איש שיכול לישא שתיים. וכשאמר לה התקדשי לי לחצי, כך אמר: 'שאם ארצה אשה עוד אשה נוספת'.

ונחלקו הראשונים (עיי' רשב"א ד"ה הכי) האם יכול אדם לקדש אישה ולומר "הרי את מקודשת לחצי ולא לכלול" האם מקודשת או לא? הרשב"א סובר שתהיה האשה מקודשת, אך חלק עליו הרשב"א שהרי הגמרא ביארה שכל מה שמקודשת לחצי היו מפני שכוונתו לישא עוד אשה אחרת אך באמת מתכוון לקדש לכלול- ואם אומר 'לחצי ולא לכלול' בביכול אין כוונתו לקדש את האשה לכל גופו- ולכן לא תהיה מקודשת.

ותירץ רבי שמעון שקופ את הרשב"א כך (סי' טז):

ונלענ"ד דהנה צריך לבאר באיש שפירש להדיא שאינו מקדש רק לחצי גופו דבגמ' אמרינן דמפרשין כונתו שאם ירצה ליקח עוד אשה יקח - דאי בעינא למינסב אחריתא נסיבנא, ודין זה אם יפרש להדיא שאינו מקדש רק לחצי גופו - לא נזכר להדיא, אמנם נראה ברור דגם בכה"ג מהני מדלא חילקו בזה הש"ס והפוסקים וסתמו דבריהם דמהני. וכן מוכח מדברי הרשב"א שבי' דהמיעוט קאי רק על חצי עבד ולא לחצי איש. ומה שבי' הרשב"א דלא מצינו לפרש על חצי איש דאפשר דהכי קאמר לה אי בעינא נסיבנא אחריתא לא זכיתי להבין דבריו דהא קרא מצי למעט היכא דפריש בהדיא. וע"כ נראה דליכא חסרון אף במפרש להדיא דמקדש לחצי גוף. והטעם שאמרו בגמ' "אי בעינא למינסב אחריתא" הוא לצייר דכיון דיכול למינסב אחריתא אין כאן חסרון מה שאינו מקדש רק לחצי גופו, ובאשה כיון שהקפידה תורה שתהא מיוחדת רק לאחד איכא חסרון מה שמשייר חציה השני לאחר. וכן משמע קצת מדברי רש"י ז"ל כאן, וז"ל: איתתא לבי תרי לא חזיא להנשא להם אי אפשר הילכך האי לא קדיש אלא פלגא וחציה נשאר לאחר ולכן אינה מקודשת לזה עכ"ל. ומוכח מדבריו דמטעם זה דאיתתא לבי תרי לא חזיא משו"ה לא מהני שיעור שעי"ז לא תהיה מיוחדת לזה, אבל באיש ליכא חסרון זה דהרי לא הקפידה תורה שיהיה המקדש מיוחד לאשה זו ולא לאחרת.

כלומר, הרשב"א מבין שטענת אם רוצה הבעל לישא עוד אשה מדגיש שהוא יכול לקדש לחצי, אך אין זה תנאי. מה שאין בן לשיטת הרשב"א, שיכול לקדש לחצי אך ורק שכוונתו לישא עוד אשה אחרת ("אי בעינא למינסב אחריתא" לראב"ד זה סימן לדבר, ולרשב"א זהו הסיבה לדבר).

וכך יש להבין את הראיה הראשונה מהתורה, לרשב"א "איש" כלומר, איש שלם ולא חצי. ולראב"ד "איש" שונה מאשה, איש יכול לישא שתיים, ואין אשה מתקדשת לשניים. ונראה שיש לעמוד על סוד הדברים, שהרי על יעלה על הדעת שאדם יקדש חצי אשה, או את חציו! נראה שאם הגמרא לא הייתה אומרת זאת לא היה אדם מעולם שחושב כך!

הגמרא מנסה להבין מדוע לא נאמר שיפשוט חצי הקידושין בכל האשה? כמו הקדשת 'דבר שהנשמה תלויה בו' ומתרגמת גמרא שאי אפשר שהרי דעת האשה על חציה ולכן אין היא מתקדשת כמו בהמה שהוקדש דבר שהנשמה תלויה בו. ויש לעיין בהשוואה זו, שהרי אם היה דעת האשה על כולה, אזי היא הייתה מתקדשת! ומה עניין דבר שהנשמה תלויה בו?

ונראה שהדברים מתחילים במבנה העליון של איש ואשה. הופעת האיש במציאות הוא בביטוי החיצוני של החיים, הוא יוצא החוצה ומביא את החומרים. אך האשה "כל כבודה בת מלך פנימה" היא מבטאת את הופעת החיים הצנועים והפנימיים. היא בת מלך, היא מופיעה את ספירת המלכות בה מתרחשים הסודות העליונים של המציאות, האיש לעומת זאת משפיע את החומרים החוצה, וכך מלמד אותנו אליהו הנביא (יבמות סג):

אשכחיה רבי יוסי לאלהו, א"ל: כתיב אעשה לו עזר, במה אשה עוזרתו לאדם? א"ל: אדם מביא חיטין, חיטין כוסס? פשתן, פשתן לובש? לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו?

כלומר, האיש משפיע את החומרים החיצוניים: חיטה, פשתן וזרע, והאשה הופכת את הדברים בתוך הבית לחיים: ללחם, לבגד ולצאצאים. האשה היא מניעה את המציאות, והאיש מופיע אותה החוץ (משל למפיק בהצגה, ושחקנים בהצגה. המפיק הוא מחליט לאן כל דבר זז מאחורי הקלעים, אך ההופעה החיצונית נעשית ע"י השחקן).

האיש הוא בחינת האברים החיצוניים, הם יכולים להתחלק, יד ימין לכאן ויד שמאל לשם- אין הם תלויים אחד בשני. אך אשה איננה יכולה להתחלק כמשל לאברים הפנימיים שהנשמה תלויה בהם. נראה לענ"ד שכך הסיבה העליונה שאיש יכול לקדש ע"י חציו שהרי כל ביטוי הוא דרך עולם החוץ שיכול להתחלק, מה שאין בן אמלא שה שהיא בחינת דבר שהנשמה תלויה בו ואין לה חלוקה "כל כבודה בת מלך פנימה" ועליה נאמר "כולך יפה רעייתי" כולך ולא חציך.